

Τὸ βράδυ λέγαμε καὶ μᾶς ἔφερναν μπύρα, ἀνάβαμε τὴν πίπα μας, διηγούμαστε τὰ συμβάντα τῆς ἡμέρας, διαβάζαμε, ἢ ἔρχονταν ἡ Σοφία κι ἡ Ντέλε καὶ τραγουδοῦσαμε μαζί. Κάμαμε καὶ δύο «Σουμπερτιάδες», μιὰ στὸ μέγαρο τοῦ ἐπισκόπου καὶ τὴν ἄλλη στὸν βαρῶνου Μίνκ, ὅπου βρίσκονταν μιὰ πριγκίπισσα, δυὸ κόμησες καὶ τρεῖς βαρωνέσες, πού ἔμειναν ὅλες πραγματικά καταγοητευμένες. . . .

Ἰστερόγραφο τοῦ Σοῦμπερτ.— «Ὅσο γιὰ μένα, σοῦ ἀναγγέλλω πῶς οἱ ἀφιερώσεις μου ἔφεραν τὸ ἀποτέλεσμά τους· δηλαδή ὁ Πατριάρχης ¹ μοῦ ἔστειλε δώδεκα δουκάτα κι ὁ κόμης ντέ Φρίης εἴκοσι, μὲ τὴ μεσολάβηση τοῦ Φόγκλ, πράγμα πού μοῦ ἔκαμε μεγάλο καλό. . . Ἡ ὄπερα τοῦ Σόμπερ βρίσκεται στὴν τρίτη πράξη. Θὰ ἤθελα νὰμποροῦσες νὰ παρευρίσκεσαι στὴ γέννησή της. Σ' αὐτὸ τὸ ἔργο βασιζόμαστε μεγάλες ἐλπίδες ².

Ἀνάμεσα στὶς σπανιότατες σελίδες πού ἄφησε ὁ Σοῦμπερτ, σὰν συγγραφέας, ὑπάρχει μιὰ πολὺ περίεργη, πού τὴν ἀναδημοσιεύουμε πῶς κάτω. Μᾶς ἀποκαλύπτει μιὰ ἐντελῶς ξεχωριστὴ πλευρὰ τῆς νοοτροπίας του καὶ μᾶς κάνει νὰ διαβλέπουμε τὴν πηγὴ πολλῶν μουσικῶν ἐμπνεύσεών του.

Τ' ὄνειρό μου (8 Ἰουλίου 1822).— «Εἶχα πολλοὺς ἀδερφοὺς κι ἀδερφές. Ὁ πατέρας μου κι ἡ μητέρα ἦταν καλοὶ γιὰ μένα· τοὺς ἤμουν ἀφοσιωμένοι μὲ βαθειὰ ἀγάπη. Μιὰ μέρα ὁ πατέρας μου μᾶς ὀδήγησε, σ' ἓναν ὠραῖο κῆπο, σ' ἓνα γιορτινὸ σὺμπόσιο. Οἱ ἀδερφοὶ μου ἦταν εὐτυχημένοι, ἐγὼ ὅμως ἤμουν θλιμένος. Ὁ πατέρας μου μ' ἐπλησίασε καὶ μὲ πρόσταξε νὰ λάβω μέρος στὸ σὺμπόσιο, μὰ δὲ μποροῦσα. Τότε θυμωσε ὁ πατέρας μου καὶ μ' ἔδωξε ἀπὸ μπροστά του. Ἔφυγα μακριὰ καὶ πλανήθηκα σὲ μακρινές χώρες, μὲ τὴν καρδιά μου γιομάτη ἀπέραντη ἀγάπη.

Γιὰ πολλὰ χρόνια ἔνωσα τὴ βαθειὰ μου ἀγάπη καὶ τὴ βαρειά μου θλίψη νὰ μοιράζονται τὴν καρδιά μου. Ἡ μητέρα μου πέθανε. Βιαζόμουν νὰ ἐπιστρέψω γιὰ νὰ τὴ δῶ· κι ὁ πατέρας μου, πού ἡμέρωσε βλέποντας τὴ θλίψη μου, δὲν ἀντέδρασε στὸ γυρισμό μου. Κοίταζα αὐτὸ τὸ φτωχὸ πτώμα καὶ τὰ δάκρυα μοῦ πλημμύριζαν τὰ μάτια. Ἀναθυμῶμουν μὲ τὸν ὄνομα τὴν καλὴ παλιὰ ἐποχὴ· ἀκρολουθήσαμε τὸ λείψανο καὶ ρίξαμε ἄμμο πάνω στὴ κάσα.

1. Ὁ Λαδίσλαος Πύρκερ, πού ὁ Σοῦμπερτ τοῦ ἀφιέρωσε πολλὰ λίγηντερ. Ἀνάμεσα σ' αὐτὰ ξεχωρίζουν «Ὁ Ταξιδιώτης» καὶ τὸ «Νυχτερινὸ τραγούδι τοῦ ταξιδιώτη».

2. Ἡ ὄπερα αὐτὴ «Ἀλφόνσος κι Ἑστρέλα» δὲν παίχτηκε ποτὲ ἐνόσω ζοῦσε ὁ Σοῦμπερτ.

“Εμείνα στο πατρικό μου σπίτι· ο πατέρας με ξαναπήγε στον άγαπημένο του κήπο. Με ξαναρώτησε αν μου άρεσε. Ο κήπος μου φαινόταν φριχτός, μα δεν τολμούσα να τὸ πῶ. Θυμωμένος ο πατέρας μου, επανέλαβε τὴν ἐρώτησή του. Τοῦ ἀποκρίθηκα τρέμοντας· τὰς εἶ μετ’ ἑρισιὸ κήπος· τότε μ’ ἔδειρε κι ἐγὼ τὸ σκασα.

Γιὰ δευτέρα φορά πλανήθηκα σὲ μακρινές· χῶρες, με τὴν καρδιά μου γεμάτη ἀπέραντη ἀγάπη. Γιὰ πολὺν καιρὸ τραγουδοῦσα λήντερ. Μὰ ὅταν ἤθελα νὰ τραγουδήσω τὴν ἀγάπη μου, ἢ ἀγάπη μου γινόταν πόνος· κι ὅταν ἤθελα νὰ τραγουδήσω τὸν πόνο μου, ὁ πόνος μου γινόταν ἀγάπη· ἢ ἀγάπη μου κι ἡ θλίψη μου μοιράζονταν τὴν καρδιά μου.

“Εμαθα πὼς μιὰ εὐσεβὴς νεαρὴ γυναίκα εἶχε πεθάνει· γύρω ἀπὸ τὸν τάφο της γυρνοῦσε ἕνας τεράστιος κύκλος ἀπὸ νεοροῦς ἄντρες κι ἀπὸ γέροντες, ποὺ φαίνονταν βυθισμένοι οἱς μακαριότητες τῆς αἰώνιας εὐτυχίας· μιλοῦσαν σιγανὰ γιὰ νὰ μὴν ξυπνήσουν τὴ νεορὴ γυναίκα. Οὐράνιες σκέψεις ἀνάβλυζαν ἀπὸ τὸν τάφο καὶ ξεχύνονταν πάνω στὸ πλήθος με γλυκὸ μουρμούρισμα.

“Ενωθα τὴ φλογερὴ ἐπιθυμία νὰ μῶ σ’ αὐτὸν τὸν κύκλο. «Ὡ θαῦμα! εἶπαν οἱ ἄνθρωποι, μπαίνει στὸν κύκλο». Καὶ πραγματικὰ προχωροῦσα ἀργά, με κατάνυξη καὶ βαθιὰ πίστη ἔχοντας τὰ μάτια προσηλωμένα πάνω στὸ τάφον. Χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω βρισκόμουν μέσα στὸν κύκλο αὐτό, ὅπου ἀκουγόταν μιὰ θαυμάσια μουσικὴ. Διεῖδα τὴν αἰώνια εὐτυχία κι ἐπὶ πλέον συνάντησα τὸν πατέρα μου διαλλαχτικὸ κι ἀξιαγάπητο· μ’ ἔσφιξε στὴν ἀγκαλιά του κι ἔκλαψε, ἐγὼ ὁμως ἔκλαψα πιὸ πολὺ».

Γιὰ νὰ ἀφιερῶνει ὅλο του τὸν καιρὸ στὴ μουσικὴ παραγωγή του καὶ στοὺς «φίλους του», ὁ Σοῦμπερτ δὲ θέλησε ποτὲ ν’ ἀπαρνηθεῖ οὔτε τὸ παραμικρὸ ποσοστὸ τῆς ἀνεξαρτησίας του: τὸ 1822, ἀρνεῖται νὰ δεχτεῖ τὴ θέση τοῦ αὐλικοῦ ὀργανίστα. Ἡ ἀδιαφορία του γιὰ τὰ ὑλικά συμφέροντα ξεπερνάει κάθε μέτρο. Ἡ πρώτη δημοσίευση τῶν λήντέρ του, ποὺ ἔγινε τὸ 1821, τοῦ ἀπέφερε ἕνα ἀρκετὰ στρογγυλὸ ποσό. Ἄν διατηροῦσε τὴν ἰδιοκτησία τῶν ἔργων του, ὁ Σοῦμπερτ θὰ ἐξασφαλιζόταν οἰκονομικὰ γιὰ πάντα· μὰ σὲ μιὰ στιγμή ἀνέχειας, τὰ πούλησε σὲ γελοία τιμῆ.

Τὸ ἔτος 1823 στάθηκε ἐξαιρετικὰ ἐπίπονο καὶ δυστυχισμένο γι αὐτόν. Συνθέτει τὴ μουσικὴ τριῶν ἔργων, ποὺ μονάχα τὸ ἕνα ἀπ’ αὐτὰ παραστάθηκε, χωρὶς καμιὰ ἐπιτυχία. Τὸν κυ-

ριεύει βαθειά άπογοήτευση, ή ύγεια του κλονίζεται και περνάει ένα μέρος τοῦ Ὀχτώβρη στο νοσοκομεῖο.

“Άς άκούσουμε τὸ θρήνο του !

31 Μαρτίου 1824.—“Άγαπητὲ Κούπελβίτζερ, ἀπὸ καιρὸ ἐπιθυμοῦσα νὰ σοῦ γράψω, χωρὶς νὰ μπορέσω ποτὲ νὰ ξέρω οὔτε ἀπὸ ποῦ, οὔτε ποῦ· μὰ τελικὰ μοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία μέσῳ τοῦ Σμίρς, κι ἔτσι μπορῶ νὰ ξανανοίξω τὴν καρδιά μου σ’ ἕνα φίλο. Ἡ καρδιά σου εἶναι τόσο καλὴ καὶ τόσο τίμια ὥστε θὰ μοῦ συχωρέσεις αὐτὸ ποῦ οἱ ἄλλοι θὰ μοῦ τὸ καταλόγιζαν γιὰ ἔγκλημα. Κόντολογίς, μάθε πῶς θεωρῶ τὸν ἑαυτὸ μου σάν τὸν πιὸ δυστυχισμένο καὶ τὸν πιὸ κακότεχο ἄνθρωπο τοῦ κόσμου.

Φαντάσου ἕναν ἄνθρωπο ποῦ ἡ ὑγεια του δὲ θ’ ἀποκατασταθεῖ ποτέ καὶ ποῦ ἀπὸ τὴ θλίψη ποῦ τοῦ προξενεῖ αὐτὴ ἡ σκέψη, ἡ κατάστασή του χειροτερεύει ἀντὶ νὰ καλυτερέψει. Φαντάσου ἕναν ἄνθρωπο, λέω, ποῦ οἱ πιὸ λαμπρὲς του ἐλπίδες κατέληξαν στο τίποτα, ποῦ ἡ ἀγάπη κι ἡ φιλία δὲν τοῦ δίνουν παρά θλίψεις, καὶ ποῦ ὁ ἐνθουσιασμός (τουλάχιστον αὐτὸς ποῦ μᾶς στηρίζει καὶ μᾶς φτερώνει) κι ἡ αἴσθηση τοῦ ὠραίου κινδυνεύουν νὰ σβύσουν μέσα του, κι ἀναρωτήσου ἂν αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι δυστυχισμένος καὶ κακομοιριασμένος. Βαρύθυμη εἶναι ἡ καρδιά μου, ἔχασα τὴ γαλήνη μου, δὲ θὰ τὴν ξαναβρῶ ποτέ,¹ νὰ τί μπορῶ νὰ λέω κάθε μέρα. Γιατὶ κάθε βράδυ ἐλπίζω πῶς ὁ ὕπνος μου δὲ θὰ χεῖ ξύπνημα, μὰ τὸ κάθε πρωτὶ μοῦ φέρνει γιὰ δῶρο τὶς ἔγνοιες τῆς προηγούμενης μέρας. “Ἔτσι, χωρὶς ζωὴ καὶ χωρὶς φίλο θὰ περνοῦσα ὅλες τὶς μέρες μου, ἂν ὁ Σβίντ δὲν ἐρχόταν νὰ μ’ ἐπισκέπτεται συχνὰ καὶ νὰ μοῦ φέρνει μιὰ ἀχτίδα ἀπ’ αὐτὲς τὶς τόσο γλυκειὲς ἄλλοτινὲς μέρες. Ἡ συγκέντρωσή μας, ὅπου διαβάζαμε, αὐτοκτόνησε μὲ μύρα καὶ λουκάνικα, καθὼς θὰ ξέρεις ἴσως, ὕστερα ἀπὸ τὴν προσκόλλησή σ’ αὐτὴ ἐνός χυδαίου κοινοῦ. Θὰ κλείσει ὕστερα ἀπὸ δυὸ μέρες. Ἐγὼ, μετὰ τὴν ἀναχώρησή σου, δὲν ξαναπῆγα ἐκεῖ. Ὁ Λάϊντεροντορφ, ποῦ τώρα ἔχω συνδεθεῖ μαζί του, εἶναι καλὸς καὶ σοβαρὸς ἄνθρωπος, μὰ εἶναι τόσο μελαγχολικός, ποῦ φοβᾶμαι ὅτι ἔχει κερδίσει γιὰ λογαριασμό του περισσότερη θλίψη ἀπ’ ὅση τοῦ χρειάζεται· ἐπὶ πλεόν οἱ δουλιές του ὅπως κι οἱ δικές μου πᾶνε ἄσχημα, ἐλλίπει χρήματος. Ἡ ὄπερα τοῦ ἀδερφοῦ σου² θεωρήθηκε πῶς εἶναι ἀδύνατο νὰ παιχτεῖ, καὶ μαζί της ὑπέκυψε κι ἡ μουσικὴ μου. Ἡ ὄπερα τοῦ Καστέλι, «Οἱ συνωμότες»,³ εἶχε ἐπιτυχία στο

(1). Ἀρχὴ ἐνός ἀπὸ τὰ τραγούδια τῆς Μινιὸν τοῦ Wilhelm Meister.

(2). «Fierabras» (τρίπραχτη).

(3). Ἡ ὄπερα ποῦ εἶχε γράψει ὁ Σοῦμπερτ πῆρε ἀργότερα τὸν τίτλο «Ὁ σπιτικός πόλεμος».

Βερολίνο· ή μουσική είναι ενός ντόπιου συνθέτη. "Έτσι μοι μένουν δυο παρτιτούρες άχρηστες. Από λίηντερ, έχω γράψει και πάλι πολύ λίγα, γιατί άσχολήθηκα περισσότερο με όργανικά έργα: σύνθεσα δυο κουαρτέτα για βιολιά, άλλο και βιολοντσέλο, κι ένα όκτέτο, και πρόκειται να γράψω ακόμη ένα κουαρτέτο. Θέλω, μ' αυτό τό μέσο, ν' άνοιξω τό δρόμο πού θά με φέρει στη μεγάλη Συμφωνία.

Στή Βιέννη, τό νέο τής ημέρας είναι τό κοντσέρτο πού θά δώσει ό Μπετόβεν· σ' αυτό θά έκτελέσει τήν καινούργια του συμφωνία, τρία κομμάτια από τήν καινούρια του λειτουργία και μιá επίσης καινούρια εϋβερτούρα του. ¹ "Αν ό Θεός τό επιτρέψει, λογαριάζω να δώσω κι εγώ τόν έλλο χρόνο ένα πραγματικό κοντσέρτο. ² Τελειώνω έδω τό γράμμα μου για να μην ξεθεύω πολύ χαρτί, και σε φιλώ χίλιες φορές... Στις άρχές του Μάη θά πάω στην Ούγγαρία με τούς Έστερχάζου.»

Από τις γραμμές του ήμερολογίου του, πού γράφτηκαν έκείνη τήν έποχή, αναβλύζει τό ίδιο αίσθημα βαθειάς θλίψης: ... 'Ο πόνος τροχίζει τό νοϋ και δυναμώνει τήν ψυχή· αντίθετα, ή χαρά κάνει τόν άνθρωπο έγωϊστή κι έπιπόλαιο.

27 Μαρτίου 1824. — Κανείς δε νιώθει τόν πόνο, ή τή χαρά του άλλου, κανείς. **Νομίζουμε πάντα πώς πηγαίνουμε ό ένας πρός τόν άλλο μιά δέν πάμε παρά ό ένας πλάι στον άλλο.** "Ω! τί σκληρή άγωνία γι' αυτόν πού τό άναγνωρίζει!

Τά έργα μου είναι τά παιδιά του νοϋ μου και του πόνου μου. φαίνεται όμως πώς ό κόσμος εϋχαριστιέται μονάχα με τά έργα πού γεννάει μονάχα ό πόνος.

"Ένα βήμα μόνο χωρίζει τήν πιό ύψηλή έμπνευση από τό άπόλυτα γελοίο, τήν πιό τέλεια σοφία από τήν πιό έλειεινή βλακεία.

Ό άνθρωπος μπαίνει στον κόσμο με τήν πίστη, πού ξεπερνάει κατά πολύ τήν κρίση και τή γνώση. Για να καταλάβει κανείς πρέπει πρώτα να πιστεύει· ή πίστη είναι ή κυρία βάση, πού πάνω σ' αυτή ή αδύνατη κρίση στηρίζει τή στοιχειώδη της γνώση. 'Η κρίση δέν είναι παρά ή πίστη αναλυμένη.

29 Μαρτίου. — "Ω φαντασία, άπόθμενη πηγή, όπου έρχονται να πιστοϋν, σε άμιλλα, ό καλλιτέχνης κι ό σοφός! "Ω άγαθό, πού τόσο λίγο σε ξέρουν και σε τιμοϋν, μείνε ανάμεσά μας, για να μās προστατεύεις από τά ψεύτικα φώτα, από τ' άπατηλά φαντάσματα, πού δέν έχουν ούτε σάρκα ούτε αίμα!

(1). 'Η ένατη συμφωνία, ή λειτουργία σε ρέ, ή οϋβερτούρα, **op. 124**

(2). Αυτό τό μοναδικό κοντσέρτο πού έδωσε ό Σούμπερτ ένόςω ζούσε πέτυχε λαμπρά: έγινε πολύ άργότερα, τις 28 Μαρτίου του 1828, πού ήταν κι ή τελευταία χρονιά τής ζωής του.

Ἡ ἡρεμὴ καὶ ταχιτικὴ ζωὴ τοῦ Τσέλεστς, ὅπου ὁ Σοῦμπερτ περνάει τὴ μισὴ χρονιά 1824, γαληνεύει αὐτὴ τὴν καταιγίδα τῆς θλίψης. Ἡ γαλήνη ξαναφαίνεται στὸ γράμμα ποῦ ἔγραψε τὸ καλοκαίρι τῆς ἴδιας χρονιᾶς στὸν πιὸ ἀγαπημένο ἀδελφό του. Ἡ ἀγάπη γιὰ τὴν οἰκογένειά του ἦταν μιὰ ἀπὸ τίς κυριότερες χορδὲς τῆς τόσο εὐαίσθητης ψυχῆς τοῦ Σοῦμπερτ. Ἀγαποῦσε ὄλους τοὺς δικούς τους καὶ συνέθετε συχνὰ μικρὰ ποιηματάκια καὶ καντάτες γιὰ τίς οἰκογενειακὲς τοὺς γιορτὲς. Μὰ τὸ παρακάτω γράμμα ἀποδείχνει πὼς εἶχε μιὰ ἔκδηλη προτίμηση γιὰ τὸν ἀδερφό του Φερδινάνδο :

«Ἡ ἔταιρεία τῶν κουαρτέτων μ' ἐκπλήττει, τόσο μᾶλλον ποῦ κατὰφερες νὰ μπάσεις σ' αὐτὴ τὸν Ἰγνάτιο· μὰ θὰ κανες καλύτερα ἂν διάλεγες ἄλλα ἔργα πορὰ τὰ δικά μου, ποῦ ἡ μόνη τους ἀξία εἶναι πὼς σοῦ ἀρέσουν, ὅπως σοῦ ἀρέσει πάντα ὅ,τι κάνω. Αὐτὸ ποῦ ἀγαπῶ πιὸ πολὺ εἶναι ἡ ἀνάμνηση ποῦ διατηρεῖς γιὰ μένα.

Εἶναι λοιπὸν ἀπλῶς ὁ πόνος γιὰ τὴν ἀπουσία μου ποῦ σοῦ φέρνει δάκρυα, ποῦ γι αὐτὰ δὲν τολμᾶς νὰ μοῦ μιλήσεις, ἢ μήπως ἔνωσες αὐτὴ τὴν αἰώνια ἀκατανόητη ἐπιθυμία ποῦ μὲ πιέζει, νὰ σὲ τυλιξῶ μὲ τὰ σκοτεινὰ της πέπλα ; Ἡ μὴν ἀναθυμῆθηκες τὰ δάκρυα ποῦ μὲ εἶδες νὰ χύνω ; Ἀδιάφορο, νιώθω ξάστερα πὼς ἐσὺ, ἐσὺ μόνος, εἶσαι ὁ φίλος, ὁ πιὸ σφιχτὰ δεμένος μὲ τίς ἴνες τῆς ψυχῆς μου».

Αὐτὸς ὁ ἄσβυστος πόθος, ποῦ ἀγκαλιάζει τὸν Σοῦμπερτ, τί ἄλλο εἶναι παρὰ ἡ νοσταλγία του γιὰ τὸ «Ἵπερπέραν», ἡ ἐπιθυμία του γιὰ μιὰ ζωὴ πιὸ ἔντονης νόησης κι ἀγάπης, ἡ ὄρεξή του γιὰ τὸ ἀνεξήγητο καὶ τὸ ἀναποκάλυπτο ; Ὁ ἀνώτερος καλλιτέχνης ποῦ βρίσκεται σ' ἐπικοινωνία μὲ τὸ Ἄπειρο, ποῦ ἀντικαθρεφτίζεται στὸ ἔργο του, πνίγεται σ' αὐτὸν τὸ φτωχὸ ἀγροῖκο πλανήτη, ποῦ εἶναι τόσο μικρὸς γι' αὐτόν, παρ' ὅλο ποῦ περιέχει τὸ ἔμβρυον κάθε λεπτότητας, κάθε μέθης, κάθε λατρείας καὶ κάθε ἕξτασης.

Κι ὁ Σοῦμπερτ προσθέτει :

«Μὰ γιὰ νὰ μὴ νομίσεις, διαβάζοντας αὐτές τίς γραμμές, πὼς εἶμαι ἄρρωστος ἢ λυπημένος, σπεῦδω νὰ σὲ διαβεβαιώσω γιὰ τὸ ἀντίθετο. Εἶναι δυστυχῶς ἀλήθεια πὼς δὲν ὑπάρχει πιά ἐκείνη ἡ εὐτυχισμένη ἐποχὴ, ποῦ τὸ κάθε τί φαινόταν σὰ νὰ μᾶς στεφάνωνε μ' ἕνα νεανικὸ

Φωτιστέφανο· τὴν ἀντικατάστησε ἡ μοιραία γνώση μιᾶς ὄθλιας πραγματικότητας. Μά, ὡς εἶναι εὐλογημένο τ' ὄνομα τοῦ Κυρίου! προσπάθῃ ὅσο μπορῶ νὰ τὴν ὁμορφάινω μὲ τὴ φαντασίᾳ μου. Πιστεύουμε πρόθυμα πὼς ἡ εὐτυχία εἶναι προσκολλημένη στοὺς τόπους ὅπου ζούσαμε ἄλλοτε εὐτυχισμένοι· μὰ ἡ εὐτυχία βρίσκεται μέσα μας. Γι' αὐτὸ δοκίμασα ἐδῶ ἓνα δυσάρεστο αἰσθημα κι εἶδα ν' ἀνανεώνεται ἓνα πείραμα πού εἶχε γίνεϊ στο Στάιερ· μὰ τώρα εἶμαι σὲ θέση, περσότερο ἀπὸ τότε, νὰ βρῶ στὸν ἑαυτὸ μου τὴ γαλήνη καὶ τὴν εὐτυχία. Μιὰ μεγάλη Σονάτα καὶ Παραλλαγές γιὰ τέσσερα χέρια σ' ἓνα θέμα, πού συνέθεσα, θὰ ὑποστηρίξουν αὐτὰ πού σοῦ λέω καὶ θὰ χρησιμέψουν γι' ἀποδείξεις. Οἱ Παραλλαγές εἶχαν μεγάλη ἐπιτυχία. . . Χαίρω τόσο πού ξέρω πὼς εἶσαι καλά, ὅσο ἐλπίζω νὰ χαρῶ ἐπίσης μιὰ ἀπόλυτη ὑγεία τὸν προσεχῆ χειμῶνα. Χαϊρέτησε ἐγκάρδια ἀπὸ μέρους μου γονεῖς, ἀδερφοὺς, ἀδερφές καὶ φίλους. Σὲ φιλῶ χίλιες φορές. Γράψε μου τὸ συντομότερο· καὶ νὰ εἶσαι καλά!»

Ἡ στοργικὴ ἐγκαρδιότητα τοῦ κόμη καὶ τῆς οἰκογένειάς του κι ἡ ἀπουσία κάθε ὕλικῆς φροντίδας ἔκαναν τὴ ζωὴ αὐτοῦ τοῦ ἀκούραστου μουσικοῦ παραγωγοῦ γλυκειὰ κι εὐκόλη. Κατὰ τὴ δευτέρη αὐτὴ διαμονή του στὸ Τσέλεστς, ἔγραψε ἓνα σωρὸ ἀξίολογες συνθέσεις, πού μερικὲς ἀπ' αὐτὲς ἀφιερῶθηκαν στὸν κόμη πού τὸν φιλοξένοῦσε, κι «ὄλες», στὸ βάθος μονάχα τῆς καρδιᾶς του, στὴν εὐνοούμενη μαθήτριά του Καρολίνα Ἐστερχάζυ, πού γι' αὐτὴ φαίνεται πὼς εἶχε δοκιμάσει ἓνα αἶσθημα τρυφερότητας σταθερῆς καὶ σεβαστικῆς. Αὐτὴ ἡ κρυφὴ του προτίμηση γιὰ τὴν Καρολίνα ἦταν γραφτὸ νὰ μείνει θαμμένη γιὰ πάντα μέσα στὴν καρδιά τοῦ Σοῦμπερτ. Γνώρισε ἄραγε ἀργότερα, γιὰ μιὰ φορὰ ἀκόμη, τὴ φλόγα μιᾶς σοβαρῆς καὶ βαθεῖας ἀγάπης: Αὐτὸ δὲ θὰ μπορούσε νὰ τὸ βεβαιώσει κανεῖς.¹

Ἡ ἠθικὴ καὶ φυσικὴ θεραπεία, πού ὁ Σοῦμπερτ ἄρχισε στὸ Τσέλεστς, βρῆκε μιὰ εὐτυχισμένη συμπλήρωση σ' ἓνα τα-

(1)· Γιὰ καιρὸ ὁ Σοῦμπερτ εἶχε νιώσει μιὰ ὀδυνηρὴ θλίψη πού δὲ μπόρεσε νὰ παντρευτεῖ, γιὰ οἰκονομικοὺς λόγους, τὴν Τερέζα Γκρόμπ, νεαρὴ κοπέλλα ἐλάχιστα ἢ μάλλον καθόλου ἁμορφῆ, μὰ πολὺ γλυκειὰ καὶ πολὺ καλὴ, πού γι' αὐτὴ εἶχε γράψει τὰ σόλα τῆς πρώτης του λειτουργίας (1814) καὶ πού τὸν περίμενε ὑπομονητικὰ ἐπὶ τρία χρόνια, πρὶν παντρευτεῖ μὲ ἄλλον.

ξίδι πέντε μηνών που έπεχείρησε τόν επόμενο χρόνο, μαζί με τόν Φόγκλ, στην "Ανω Αυστρία. Η φυσική ευθυμία του Σομπερτ ξαναπαρουσιάζεται σ' ένα γράμμα του, που στέρνει, τό καλοκαίρι του 1825, στό φίλο του Σπάουν. Η καλοζωία που χαίρεται ταξιδεύοντας του δίνει κέφι· τό ύφος του παίρνει μιá άσυνήθιστη δψη ευθυμης χαριτολογίας, είρωνίας κι έλαφρότητας.

Λίντς, 21 Ιουλίου 1825. — Άγαπητέ Σπάουν, μπορείς νά κρίνεις πόσο μου είναι λυπηρό νά σου γράφω ένα γράμμα από τό Λίντς ενώ έσού βρίσκεσαι στό Λέμπεργκ. Στο διάβολο νά πάει αύτή ή φριχτή ανέχεια, που αναγκάζει τούς φίλους νά χωρίζουν, ενώ μόλις έχουν βρέξει τά χείλη τους στό ποτήρι τής φίλιας! Είμαι στό Λίντς μισοπεθαμένος από τή ζέση. Έχω ένα καινούριο τετράδιο λήντερ, και δέν είσαι έδώ! Δέ ντρέπεται; Τό Λίντς είναι, χωρίς έσένα, σάν ένα κορμί χωρίς ψυχή, ένας καρβαλάρης χωρίς κεφάλι, μιá σούπα χωρίς άλάτι. "Αν ό δασοφύλακας δέν είχε έξαιρετη μύρα κι άν δέν εύρισκα στό Σλόσεμπεργκ ένα ύποφερτό κρασί, δέ θά μου άπόμεινε παρά νά κρεμαστώ μπροστά στά μάτια τών κατατρομαγμένων περιπατητών, Μά θά ήταν ίσως άχαριστία πρός τούς άλλους κατοίκους, γιατί είμαι πολύ εύτυχημένος στό σπίτι τής μητέρας σου, άνάμεσα στις άδερφές σου, άνάμεσα στόν "Οτενβαλτ και τόν Μάξ. Κάμποσοι άνθρωποι ξεοδεύουν πραγματικά πολύ πνεύμα για μένα· μά φοβάμαι πώς όλο αύτό τό λαμπρό πυροτέχνημα θά σβύσει σιγά - σιγά, και τότε θά πεθάνω από στενοχώρια. Γενικά, κι αύτό είναι άποκαρδιωτικό, όλα τελειώνουν μ' άνοστη πεζότητα. Οι πιδ πολλοί κοιτάζουν, όλ' αύτά που συμβαίνουν με ήρεμία κι είναι εύχαριστημένοι· άφίνουν τούς έαυτούς των νωχελικά νά κυλουν πρόθυμα ως τήν σβυσο. Είναι δύσκολο νά ξανασηκώνεται κανείς όταν πέφτει, και χρειάζεται μιá πραγματική βοήθεια από ψηλά για νά λογικέψεις ανθρώπους τόσο θλιβερούς.

Πρόσεξε, πρό πάντων, νά μην αφήσεις νά σου φυτρώσουν άσπρα μαλλιά, από τήν άπελπισία σου που βρίσκεσαι τόσο μακριά· νίκησε τή μοίρα σου κι άφησε τή γλυκειά σου καλοκεφιά ν' άνθήσει σάν ένα παρτέρι με ρόδα· σκόρπισε πάνω στην παγωνιά του Βορρά, τή ζέση τής ζωής σου κι έτσι άπόδειξε τή ζωή σου καταγωγή....

Ο ένθερμος χριστιανισμός του Σομπερτ στάθηκε μιá από τίς πηγές που τροφοδοτούσαν τή μεγαλοφυία του· ή άκλόνητη πίστη του στη μέλλουσα ζωή του χάριζε μιá σταθερή όπτασία κι ένα διαρκή πόθο του «Υπερπέραν». Και τήν άπό-

δειξη τῆ βρισκουµε σὲ πολλὰ ἀπὸ τὰ χειρόγραφα του κι ἰδίως σ' αὐτὸ τὸ ποίηµα :

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΜΟΥ

(8 Μαΐου 1823)

Τρανοὶ μου πόθοι γιὰ τὸ θεϊκὸ ἄγνωστο,
Θὰ ἱκανοποιηθεῖτε σ' ἓναν καλύτερο κόσµο.
Δὲ θὰ µποροῦσα λοιπὸν µὲ τὴν παντοδυναµία τοῦ ὄνειρου
Νὰ διαβῶ τὸ σκοτεινὸ διάστηµα ποῦ µᾶς χωρίζει ;

“ὦ ὑπέρτατε πατέρα ! γέµισε τὸ γυῖο σου
Μ' ἀμέτρητες δυστυχίες, ὡς ποῦ, κάποια µέρα,
Νὰ τὸν περιβάλεις µὲ τὶς ἀχτίδες τῆς θείας στοργῆς σου,
Σηµεῖο τῆς ἀπολύτρωσής του.

Δές, Θεέ μου ! ἐκμηδενισµένο κάτω στὸ χῶµα,
Βασανισµένο ἀπὸ ἀγιάτρευτες θλίψεις
Αὐτὸ τὸ μακρόχρονο µαρτύριο ποῦ στάθηκε ἡ ζωὴ µου,
Καὶ ποῦ σὲ λίγο θὰ τελειώσει γιὰ πάντα.

“Ἄς χτυπήσει τὸ χέρι σου µὲ θάνατο κι αὐτὴν τὴ ζωὴ κι ἐμένα,
“Ὅλο τοῦτο τὸ παρελθὸν ἄς πεταχτεῖ στὴ Λήθη,
Κι ἐπίτρεψε, ὦ Κύριε ! νὰ βγεῖ µέσα ἀπ' αὐτὰ τὰ
εἰρήπια φωτεινὸ καὶ ζωντανὸ ἓνα ὄν δυνατὸ κι ἀγνό.

Τὸ ἴδιο αἶσθηµα εἰλικρινοῦς εὐλάβειας ἀναβλύζει κι ἀπὸ ἓνα χαρακτηριστικὸ ἀπόσπασµα τῆς ἐπόμενης ἐπιστολῆς, ποῦ τὴν ἔστειλε στοὺς γονεῖς του, κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ δευτέρου ταξιδιοῦ του στὴν Ἄνω Αὐστρία. Θὰ παρατηρήσουµε ἐπίσης σ' αὐτὸ τὴ δηκτικὴ φράση, ὅπου κριτικάρει τὸ παίξιµο ὀριωµένων δεξιοτεχνῶν τοῦ πιάνου καί, τὶς θαυµάσιες ἐκεῖνες γραµµές του, ὅπου κοροϊδεύει κάποιο φίλο τοῦ ἀδερφοῦ του, ἐπειδὴ φοβᾶται ὑπερβολικὰ τὸ θάνατο. Τὸ µεθύσι ποῦ τοῦ προκαλεῖ ἡ θέα τοῦ σύµπαντος τὸν φέρνει ὡς τὸν πανθεισµό. Ὁ Σοῦµπερτ ἀγαποῦσε τόσο τὴ Φύση ὥστε θὰ ἤθελε νὰ ἐκμηδενιστεῖ µέσα σ' αὐτὴ, γιὰ νὰ ἐνωθεῖ µαζὺ τῆς πιὸ βαθειὰ καὶ πιὸ στενά.